

Odpovědnost

v

ochraně přírody a krajiny

Odpovědnost a její formy

- = sekundární právní povinnost, která vznikla subjektu porušením primární právní povinnosti vyplývající ze zákona nebo z jiné právní skutečnosti (např. smlouvy)
- při ochraně přírody a krajiny se mohou uplatnit níže uvedené formy odpovědnosti:
  - správněprávní odpovědnost
  - trestněprávní odpovědnost
  - občanskoprávní odpovědnost
  - odpovědnost za ekologickou újmu

Správněprávní odpovědnost

- = **odpovědnost za přestupky**, tj. protiprávní jednání porušující předpisy z oblasti správního práva, včetně ochrany přírody a krajiny
- nejvíce uplatňovaná forma právní odpovědnosti v ochraně přírody a krajiny
- **nová právní úprava od 1. 7. 2017 (!)**
  - zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich**
  - zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích**
- + speciálně upravena v jednotlivých zákonech, tj. včetně zákona o ochraně přírody a krajiny

Přestupky

- = společensky škodlivý protiprávní čin, který je v zákoně za přestupek výslovně označen a který vykazuje znaky stanovené zákonem, nejde-li o trestný čin
- odpovědnost fyzické osoby X odpovědnost právnické osoby
- subjektivní odpovědnost (zavinění!) u fyzických osob = k odpovědnosti za přestupek postačí zavinění z nedbalosti, nestanoví-li zákon výslovně, že je třeba úmyslného zavinění (možnost vyvinění se)
- objektivní odpovědnost u právnických osob = nevyžaduje se zavinění (možnost tzv. liberace)
- některé okolnosti vylučující odpovědnost = věk, nepřičetnost, krajní nouze, nutná obrana, ...

-
- sankce za přestupky :
    - napomenutí
    - pokuta
    - zákaz činnosti
    - propadnutí věci nebo náhradní hodnoty
    - zveřejnění rozhodnutí o přestupku

  - správní trest lze uložit samostatně nebo spolu s jinými správními tresty; napomenutí nelze uložit spolu s pokutou

  - při určení druhu správního trestu a jeho výměry se přihlédne zejména:
    - povaze a závažnosti přestupku,
    - k tomu, že o některém z více přestupků, které byly spáchány jedním skutkem nebo více skutky, nebylo rozhodnuto ve společném řízení,
    - k přitěžujícím a polehčujícím okolnostem,
    - k ....

  - promlčení ⇒ **promlčecí doba** = 1 rok (max. 3 od spáchání při přerušení) nebo 3 roky (max. 5 od spáchání při přerušení) u přestupku, za který zákon stanoví sazbu pokuty, jejíž horní hranice je alespoň 100 000 Kč

Přestupky fyzických osob v ZoOPK

- § 87 ZoOPK
- podle ZoOPK lze uložit pokuty až do výše 10, 20 nebo 100 tisíc Kč, příp. odebrání věci
- za přestupky v ochraně zvláště chráněných rostlin a živočichů, dřevin a památných stromů lze uložit pokutu až dvojnásobnou, pokud byly spáchány ve zvláště chráněných územích

Přestupky právnických osob a podnikajících fyzických osob v ZoOPK

- § 88 ZoOPK
  - podle ZoOPK lze uložit pokuty až do výše 1 nebo 2 mil. Kč
-
- výnosy pokut uložených obecním úřadem obce s rozšířenou působností jsou příjmem rozpočtu obce a výnosy pokut uložených krajským úřadem jsou příjmem rozpočtu kraje
  - výnosy pokut uložených AOPK, správou NP a ČIŽP se dělí způsobem upraveným zvláštním zákonem (příjem SFŽP), s výjimkou území vojenských újezdů, kde je výnos pokut příjmem státního rozpočtu
  - výnosy z pokut může obec užít jen pro zlepšení životního prostředí a pro ochranu přírody a krajiny v obci

Trestněprávní odpovědnost

- podle § 293 odst. 1 trestního zákoníku (tj. zákona č. 40/2009 Sb.) se trestného činu „Ohrožování a poškození životního prostředí“ dopustí ten:

„Kdo v rozporu s jiným právním předpisem úmyslně poškodí nebo ohrozí půdu, vodu, ovzduší nebo jinou složku životního prostředí, a to ve větším rozsahu nebo na větším území, nebo takovým způsobem, že tím může způsobit těžkou újmu na zdraví nebo smrt nebo je-li k odstranění následků takového jednání třeba vynaložit náklady ve značném rozsahu, nebo

kdo úmyslně takové poškození nebo ohrožení složky životního prostředí zvýší nebo ztíží jeho odvrácení nebo zmírnění,

bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti“.

-
- „**větší území**“ = území o rozloze nejméně 3 ha a v případě povrchových vod ve vodních útvech, s výjimkou vodních toků, nejméně 1 ha vodní plochy a u vodního toku nejméně 2 km jeho délky (jednotlivá zasažená území a délky vodního toku se sčítají!)
  - trest = odnětí svobody nebo zákaz činnosti nebo peněžitý trest
  - skutkové podstaty vázané na přitěžující podmínky jsou následně obsaženy v odst. 2 a 3 a jsou spojeny s vyššími sazbami
  - X ustanovení § 294 TrZ je obdobné, ale uplatňuje se na ty případy, kdy se jedná nikoliv o úmysl, ale pouze **nedbalost** (→ nižší trest)
  - **další trestné činy** – poškozování lesa těžbou (§ 295), neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§ 299), poškození chráněných částí přírody (§ 301), týrání zvířat (§ 302), pytláctví (§ 304) a další
  - právní odpovědnost právnických osob

Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami

- viz § 299 trestního zákona
- *„Kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář chráněného druhu a spáchá takový čin na více než dvaceti pěti kusech živočichů, rostlin nebo exemplářů, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“*
- *„Stejně bude potrestán, kdo v rozporu s jiným právním předpisem usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, doveze, vyveze, proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje, sobě nebo jinému opatří jedince silně nebo kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím.“*

Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti

- viz § 300 trestního zákona
- *„Kdo z hrubé nedbalosti poruší jiný právní předpis tím, že usmrtí, zničí, poškodí, odejme z přírody, zpracovává, opakovaně doveze, vyveze nebo proveze, přechovává, nabízí, zprostředkuje nebo sobě nebo jinému opatří jedince zvláště chráněného druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář chráněného druhu ve větším rozsahu než dvaceti pěti kusů nebo jedince kriticky ohroženého druhu živočicha nebo rostliny nebo exemplář druhu přímo ohroženého vyhubením nebo vyhynutím, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“*

Poškození chráněných částí přírody

- viz § 301 trestního zákona
- *„Kdo, byť i z hrubé nedbalosti, poruší jiný právní předpis tím, že poškodí nebo zničí památný strom, významný krajinný prvek, jeskyni, zvláště chráněné území, evropsky významnou lokalitu nebo ptačí oblast tak, že tím zanikne nebo je značně oslaben důvod pro ochranu takové části přírody, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty.“*

Občanskoprávní odpovědnost

- = odpovědnost za újmu (škodu)
- důsledek skutečnosti, že mnohé části přírody mají povahu věcí a jsou předmětem vlastnictví ⇒ nepříznivé důsledky některých lidských aktivit pak mohou mít podobu zásahu do majetku těchto osob v podobě jeho znehodnocení
- nepříznivé majetkové důsledky = **škoda**
- škoda se nahrazuje uvedením do předešlého stavu, není-li to dobře možné, anebo žádá-li to poškozený, hradí se škoda v penězích.
- hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk)
- obecná právní úprava odpovědnosti za škodu viz zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Odpovědnost za ekologickou újmu

- definice - § 10 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů:
„Ekologická újma je ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti.“
- uvedení do původního stavu (možnost / účelnost) → náhradní plnění (ne/možnost) → finanční plnění
Pozn. Souběh těchto náhrad se nevylučuje.
- oprávněný subjekt = stát
- problém = neexistující právní předpis, který by obecně upravoval způsob výpočtu ekologické újmy
- zvláštní právní úprava = zákon o ochraně přírody + zákon o předcházení ekologické újmě

Odstranění následků neoprávněných zásahů podle ZoOPK

- = povinnost toho, kdo poškodí, zničí nebo nedovoleně změní chráněnou část přírody a krajiny (viz § 86 ZoOPK)
- CÍL = návrat do původního stavu
- PODMÍNKY - pokud je to možné a účelné
- NE-LI = přiměřená náhradní opatření k nápravě
(Pozn. Jejich účelem je kompenzovat, byť jen zčásti, následky nedovoleného jednání.)
- o možnosti a podmínkách uvedení do původního stavu rozhoduje orgán ochrany přírody
- uložení povinnosti uvedení do původního stavu či náhradního opatření není dotčena povinnost náhrady škody, ani možnost postihu za přešůpek nebo protiprávní jednání či trestný čin

Zvláštní právní úprava odpovědnosti za ekologickou újmu

- zákon č. 167/2008 Sb., o předcházení ekologické újmě a o její nápravě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- transpozice směrnice EP a Rady 2004/35/ES
- pouze ve vztahu k přesně vymezeným složkám životního prostředí:
  - půdě
  - vodě
  - **chráněným druhům volně žijících živočichů či planě rostoucích rostlin nebo přírodním stanovištím**

Děkuji vám za pozornost

a

přeji pěkný zbytek dne.

